

Европейски съд по правата на човека

Йерсилд срещу Дания (Jersild v. Denmark)

Жалба № 15890/89, А.298

Решение от 23 септември 1994 г.

(резюме) *

Чл. 10: свобода на изразяване, особената роля на пресата, “задължения и отговорности”

Съобщаването на новини, основано на редактирани или нередитирани интервюта, представлява едно от най-важните средства, чрез които пресата е в състояние да играе своята жизнено важна роля на “обществен страж”. Наказването на журналист за подпомагане разпространението на изявления, направени от друго лице в интервю, би попречило сериозно на участието на пресата в обсъждането на въпроси от обществен интерес и не би следвало да се допуска, ако не го налагат особено сериозни причини. В това отношение тежестта на наказанието не е фактор от значение. Това, което има значение, е фактът, че журналистът е бил осъден.

Факти по делото

Жалбоподателят Йенс Олап Йерсилд, датски журналист, живеел в Копенхаген и работел за радиото и телевизията и по-специално в редакцията “Неделен новинарски магазин”. Това предаване било известно като сериозна телевизионна програма, предназначена за добре информирана публика и третираща социални и политически проблеми, включително ксенофобията, миграцията и проблеми на бежанците.

На 31 май 1985 г. датският вестник “Информация” публикувал статия, описваща расисткото поведение на група млади хора, които се наричали “зелените якета”, в кв. “Остербро” в Копенхаген. Редакторите на неделното телевизионно предаване решили да излъчат документален филм за “зелените якета”. За тази цел жалбоподателят се свързал с представители на тази група, като поканил трима от тях, заедно с един социален работник, да вземат участие в телевизионно интервю. По време на интервюто, водено от жалбоподателя, тримата младежи правили обидни забележки относно емигрантите и етнически групи в Дания. Интервюто продължило между 5 и 6 часа, от които около 2 – 2,5 часа били записани на видео. На интервюираните бил заплатен хонорар, в съответствие с обичайната практика.

Впоследствие жалбоподателят редактирал и монтирал интервюто, като го съкратил до няколко минути. На 21 юли 1985 г. то било излъчено като част от

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

неделния магазин. Програмата включвала и редица други репортажи. Интервюто включвало въпроси и отговори от рода на:

“- Вие расист ли сте?

- Да. Аз разглеждам себе си като расист. Считам, че е добре да бъдеш расист, защото вярвам, че Дания е за датчаните.”

Жалбоподателят обяснявал, че групата се среща в посочения район на Копенхаген и е обединена от расизъм, омраза срещу емигрантите и подкрепа на идеологията на Ку-Клукс Клан. В своите отговори представителите на “зелените якета” твърдели, че негрите не са човешки същества, а животни. Това се отнасяло и за всички други чуждестранни работници в Дания – турци, югославяни, независимо как се наричали.

Като задавал въпроси, жалбоподателят давал възможност на младите хора да изразят напълно своето отношение към чуждестранните работници в Дания. Младите хора смятали, че на чужденци не трябва да се дават социални помощи, нито да им се разрешава да се разхождат по улиците и да си говорят на своя “хула-хула език”. Според тях чужденците разпространявали наркотици в Дания и били причина младите хора в страната да стават зависими от дрогата. Интервюираните разказали за упражняван от тях тормоз върху чужденци и се надявали чужденците скоро да напуснат Дания. В заключение дикторът обобщил, че такива млади хора живеят не само в конкретно посочения квартал, но и на други места в Копенхаген.

След излъчването на програмата не били направени оплаквания до компетентните органи или до телевизията, но епископът на Елборг се оплакал на министъра на правосъдието. Тримата интервюирани младежи били обвинени в престъпление по чл. 266, б. “б” от Наказателния кодекс, предвиждащ наказание за всеки, който, публично или с намерение за разпространение сред широк кръг хора, направи изявление, което заплашва, обижда или унижава група хора с оглед на техните раса, цвят, национален или етнически произход или вяра. Самият жалбоподател бил обвинен в подпомагане и подстрекателство на младежите. Същото обвинение било повдигнато и срещу шефа на редакция “Новини” г-н Йенсен, в качеството му на контролор на програмата.

При разглеждане на делото в Градския съд адвокатът на жалбоподателя и на г-н Йенсен поискал тяхното оправдаване. Той поддържал, че поведението им по никакъв начин не може да бъде сравнено с поведението на другите трима подсъдими, чиито възгледи те не споделяли, а искали само да представят реалистична картина на един социален проблем. Програмата само провокирала възмущение и съжаление към другите трима подсъдими, които се изложили на подигравки заради своите възгледи. Защитата изтъкнала, че трябва да се провежда разлика между лицата, които правят изявленията, и редакторите на програмата, които имат специална свобода на изразяване. Тъй като по това време Датското радио имало монопол върху излъчването на радио- и телевизионни програми, то имало и задължението да разпространява всички възгледи от обществен интерес по начин, който отразява мисленето на техните носители. Обществото също имало интерес да бъде информирано за социалните нагласи. Програмата била излъчвана в контекста на публичен дебат.

На 24 април 1987 г. Градският съд осъдил тримата младежи. Единият от тях за това, че твърдял, че негрите и чуждестранните работници били животни, а двама от тях за твърдението им, че наркотиците били разпространявани от чуждестранните работници. Жалбоподателят и господин Йенсен били осъдени за

подпомагане на младежите на глоби съответно в размер на 1000 и 2000 датски крони или алтернативно да изтърпят 5 дни лишаване от свобода.

Градският съд констатирал, че целта на програмата е била да покаже отношението на “зелените якета” към расизма в квартала на Копенхаген, който бил споменат преди това в статията във в. “Информация”, както и тяхната социална среда. Приел, че жалбоподателят сам е поел инициативата да изготви тази телевизионна програма и му е било предварително известно, че по време на интервюто са възможни изявления от расистко естество. Интервюто продължило няколко часа, през което време била консумирана бира, част от нея заплатена от Радио Дания. Жалбоподателят окуражавал “зелените якета” да изразяват расистките си възгледи. Изявленията били излъчени без противостоящ им коментар, след като записът бил редактиран от жалбоподателя. Следователно, той бил виновен за подпомагане на младежите при извършване на престъплението.

Жалбоподателят и г-н Йенсен, но не и трите “зелени якета”, обжалвали присъдата пред висшестоящия съд в Източна Дания. Жалбоподателят обяснил, че макар и да подозирал, че изявленията на “зелените якета” са наказуеми, преценил, че е изключително важно да покаже тяхното действително отношение. Според него, младежите знаели, че това би могло да доведе до наказателна отговорност, поради което не ги предупредил за този факт.

С решение от 16 юни 1988 г. съдът отхвърлил жалбата. Един от членовете на съда бил на особено мнение, като смятал, че жалбоподателят и г-н Йенсен не са преминали границата на свободата на словото, от която се ползват телевизията и другите средства за масова информация, тъй като целта на програмата била да информира и да предизвика обществена дискусия

Жалбоподателят и г-н Йенсен обжалвали пред Върховния съд, който с мнозинство от 4 срещу 1 гласа отхвърлил жалбата с решение от 13 февруари 1989 г.

Разпоредби относно забраната на расова дискриминация и предотвратяването на пропагандата на расистки възгледи и идеи са включени в редица международни актове, например в Устава на ООН от 1945 г. (пар. 2 от преамбюла, чл. 1, ал. 3, чл. 13, ал. 1, б. “б”, чл. 55, б. “с” и чл. 76, б. “с”); във [Всеобщата декларация за правата на човека](#) от 1948 г. (чл.чл. 1, 2 и 7) и в [Международния пакт за граждански и политически права](#) от 1966 г. (чл. 2, ал.1, чл. 20, ал.2 и чл. 26).

Международен договор, който има най-пряко отношение към този проблем, е приетата през 1965 г. [Международна конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация](#), която е ратифицирана от голям брой договарящи държави – страни по Европейската конвенция, включително и от Дания. Чл. 4 и чл. 5 от тази конвенция гласят:

“Чл. 4: Държавите-страни по Конвенцията осъждат всяко разпространяване на идеи, основаващи се на расово превъзходство или омраза, ще осъждат всяка пропаганда и всички организации, които се основават на идеите или теориите за превъзходството на една раса или група от лица с еднакъв цвят или етнически произход, или които се опитват да оправдаят или да подпомагат расовата омраза и дискриминация в каквато и да било форма, и се задължават да предприемат незабавни и положителни мерки, предназначени да изкоренят всякакво подбуждане към или прояви на такава дискриминация, и за тази цел при съответно зачитане на принципите, въплътени във Всеобщата декларация за

правата на човека, и правата, изрично изложени в чл. 5 на тази Конвенция, се задължават между другото:

А. Да обявят за нарушение, наказуемо от закона, всяко разпространение на идеи на основата на расово превъзходство или омраза, подбуждане към расова дискриминация, както и всички актове на насилие или подбуждане към такива актове против която и да било раса или група лица от друг цвят или етнически произход, както и предоставянето на каквато и да било помощ за расистка дейност, включително финансирането ѝ;

.....
Чл. 5 В съответствие с основните задължения, залегнали в чл. 2 ... на тази Конвенция, държавите – страни по нея се задължават да забранят и премахнат расовата дискриминация във всичките ѝ форми и да гарантират правото на всеки, без разлика по отношение на раса, цвят, национален или етнически произход, на равенство пред закона, особено при ползването на следните права....”

Делото било представено от правителството на Дания в доклад, отправен до Комитета на ООН за премахване на расовата дискриминация, който е създаден, за да упражнява контрол във връзка с прилагането на Конвенцията на ООН. Думите “съответно зачитане”, употребени в чл. 4, са били тълкувани различно и членовете на Комитета застанали на различни становища по повод осъждането на жалбоподателя. Някои от тях намерили, че то е “най-ясното потвърждение, правено до момента в някоя страна, че правото на закрила срещу расова дискриминация има превес пред правото на свобода на изразяване”, други счели, че “в такива случаи фактите трябва да бъдат преценени във връзка с двете права” (доклад на Комитета до Общото събрание на ООН пред 45-тата сесия, А-45-18).

Резюме на решението на Европейския съд

Жалбоподателят поддържа, че присъдата за подпомагане и подстрекаване на разпространението на расистки изявления е нарушила неговата свобода на изразяване по смисъла на чл. 10 от Конвенцията. Правителството оспорва това твърдение, докато Комисията се е съгласила с него.

Не се спори, че мерките, постановени срещу жалбоподателя, представляват намеса при упражняването на неговото право на свобода на изразяването, както и че тази намеса е била “предвидена от закона”, като осъждането на жалбоподателя е било основано на разпоредби от Наказателния кодекс. В тази връзка правителството подчертава, че разпоредбата на чл. 266, б.”б” е била въведена в Наказателния кодекс, за да го съобрази с Конвенцията на ООН.

“Аргументът на правителството, както го разбира Съдът, е че чл. 10 от Конвенцията е приложим, но при прилагането на неговата т. 2 Съдът следва да възприеме, че съответните разпоредби на Наказателния кодекс трябва да се тълкуват и прилагат разширително, в съответствие със смисъла на Конвенцията на ООН. С други думи, чл. 10 не бива да бъде тълкуван по начин, който да ограничава, да дерогира или да изпразва от съдържание правото на закрила срещу расовата дискриминация, съгласно Конвенцията на ООН.”

Безспорно е, накрая, че намесата е преследвала законна цел, а именно “защитата на репутацията или правата на другите”. Единственият спорен въпрос е доколко мерките са били “необходими в едно демократично общество”.

Жалбоподателят и Комисията са на мнение, че въпреки задължението на Дания като страна по Конвенцията на ООН, е трябвало да се търси един справедлив баланс между “защитата на репутацията и правата на другите” и правото на жалбоподателя да разпространява информация. Според жалбоподателя, такъв баланс е бил предвиден в разпоредба, съдържаща се в чл. 4 от Конвенцията на ООН, в смисъл, че трябва да бъдат “съответно зачитани” принципите във Всеобщата декларация за правата на човека и правата, закрепени в чл. 5 от Конвенцията на ООН. Тя е била включена в процеса на подготовката на Конвенцията, поради загрижеността на голям брой държави, че изискването на чл. 4, б.“а” държавите да “обявят за престъпление, наказуемо от закона, всяко разпространяване на идеи, основаващи се на расово превъзходство или омраза” е било твърде общо формулирано и би могло да породи трудности с оглед на други права на човека, по-специално правото на свобода на мнението и свобода на изразяването. Жалбоподателят твърди по-нататък, че това обяснява защо Комитетът на министрите на Съвета на Европа, когато е настоявал държавите-членки да ратифицират Конвенцията на ООН, е предложил да добавят тълкувателна декларация към актовете си за ратификация, която между другото да подчертае, че трябва да се спазват и правата, закрепени в Европейската конвенция (Резолюция (68) 30, приета от представителите на министрите на 31 октомври 1968 г.).

Жалбоподателят и Комисията изтъкват, че като се има предвид контекстът на предаването като цяло, обидните забележки имали за ефект осмиване на техните автори, а не разпространяване на расистките им възгледи. Цялостното впечатление от програмата било, че се стреми да привлече вниманието на публиката към проблем с голяма обществена значимост, а именно расизма и ксенофобията. Жалбоподателят нарочно включил обидните изявления в програмата – не с намерението да разпространява расистки възгледи, а с цел да им се противопостави, като ги експонира. Той подчертава, че се е опитал да покаже, да анализира и да обясни на зрителите един нов феномен в Дания по това време, а именно ожесточения расизъм, който се практикува от необразовани и поставени в неравностойно социално положение младежи. Жалбоподателят счита, и Комисията се съгласява с него, че излъченото предаване не би могло да има значителни вредни последици върху “репутацията или правата на другите”. Следователно, интересът от тяхната защита отстъпвал пред този от защита на неговата свобода на изразяване.

Правителството възразява, че жалбоподателят е редактирал репортажа по сензационен, а не по информативен начин, и че стойността му като новини или информация е била минимална. Знаейки, че носят наказателна отговорност, той окуражавал интервюираните да правят расистки изявления, на които не се противопоставял. Твърде рафинирано било да се приеме, че зрителите не биха възприели изявленията буквално. Не можело да се отдава значение на факта, че предаването е дало повод за малко оплаквания, тъй като поради липса на информация и недостатъчно владеене на датски език, а дори и поради страх от отмъщението на ожесточени расисти, жертвите на обидните коментари биха се поколебали да се оплачат. Така жалбоподателят не изпълнил онези “задължения и отговорности”, които имал като телевизионен журналист. Наложената му глоба била в най-ниската част на скалата на санкциите, приложими съгласно текста на Наказателния кодекс, и следователно не било вероятно да разколебае който и да

било журналист да допринася към публичната дискусия относно расизма и ксенофобията.

Правителството подчертава също, че и трите датски съдебни инстанции, които са по принцип в по-добра позиция от Европейския съд, за да преценят въздействието на програмата и нейните последици, са провели внимателно съпоставяне на всички засегнати интереси. Направеното от тях изследване било подобно на онова, което се правело по чл. 10 от Конвенцията. Техните решения попадали в границите на свободата на преценка, оставена на националните органи, и отговаряли на една належаща обществена нужда.

“Съдът държи да подчертае от самото начало, че има ясното съзнание за жизнено важното значение на борбата срещу расовата дискриминация във всичките ѝ форми и прояви. Може би е истина, както твърди жалбоподателят, че в резултат от скорошни събития съзнанието за опасностите от расовата дискриминация е по-остро днес, отколкото преди десет години, по времето на разглежданите събития. Все пак, и по това време въпросът е бил от голямо значение, което се илюстрира например от факта, че Конвенцията на ООН е приета през 1965 г. Следователно, предметът и целта на Конвенцията на ООН имат голямо значение при решаване на въпроса дали осъждането на жалбоподателя, което, както подчертава правителството, е било основано на разпоредба, приета за да гарантира съобразяване от страна на Дания с Конвенцията на ООН, е било “необходимо” по смисъла на чл. 10, т. 2.

На второ място, задължението на Дания съгласно чл. 10 трябва да бъде тълкувано, доколкото е възможно, в съгласие със задълженията ѝ по Конвенцията на ООН. В това отношение не е функция на Съда да тълкува клаузата за “съответно зачитане” в чл. 4 от Конвенцията на ООН, която е отворена за различни тълкувания. Съдът обаче е на мнение, че неговото тълкуване на чл. 10 от Европейската конвенция по настоящото дело е в съответствие със задължението на Дания по Конвенцията на ООН.

Важна особеност по настоящото дело е това, че жалбоподателят не е направил лично осъдителните изявления, а е подпомогнал тяхното разпространяване в качеството си на телевизионен журналист, отговарящ за една новинарска програма на датската телевизия. Следователно, преценявайки дали неговото осъждане е било необходимо, Съдът ще има предвид принципите, установени в практиката му относно ролята на пресата. Съдът припомня, че свободата на словото представлява една от основите на демократичното общество и че гаранциите, които трябва да бъдат предоставени на пресата, имат особено значение. Пресата не трябва да преминава границите, установени *inter alia* в интерес на защитата на репутацията и правата на другите, но неин дълг е да разпространява информация и идеи от обществен интерес. Не само пресата има за своя задача да разпространява такава информация и идеи, но и обществото има правото да ги получава. Ако това не беше така, пресата не би била в състояние да изпълнява своята жизнено важна роля на “обществен страж”. Въпреки че тези принципи са формулирани предимно с оглед на печатните медии, те без съмнение се прилагат и към аудио-визуалните медии.

Важен фактор при преценката относно “задълженията и отговорностите” на един журналист е потенциалното влияние на медията. Всепризнато е, че аудио-визуалните медии често имат много по-непосредствено и мощно въздействие в сравнение с печатните. Те могат да въздействат чрез образи, с каквото средство не разполагат печатните медии.

Същевременно методите на обективно и балансирано осведомяване могат да се различават значително, включително и в зависимост от конкретната медия. Нито Съдът, нито националните съдилища могат да заместят преценката на медиите каква техника на репортажи ще бъде използвана от журналистите. В този контекст Съдът припомня, че чл. 10 закриля не само съществуването на изразяваните идеи и информации, но също така и формата, в която те се предават (вж. решението от 23 май 1991 г. по делото [Обершлик с/у Австрия](#)¹, А.204, стр. 25, § 57).

Съдът ще разгледа намесата, срещу която е направено оплакване, в светлината на случая като цяло и ще определи дали основанията, посочени от националните органи за да я оправдаят, са релевантни и достатъчни и дали използваните средства са били пропорционални на преследваната законна цел. Като извършва това, Съдът трябва да се убеди, че националните органи са прилагали стандарти, съответстващи на закрепените в чл. 10 принципи, и – нещо повече – че са се основали на една приемлива преценка на релевантните факти.

Преценката на съда ще бъде насочена към начина, по който е бил приготвен репортажът за “зелените якета”, неговото съдържание, контекста, в който е бил излъчен, и целта на програмата. Като се имат предвид задълженията на държавите според Конвенцията на ООН и други международноправни актове да вземат ефективни мерки, за да премахнат всички форми на расова дискриминация, да предотвратяват и да се борят с расистките доктрини и практики, важен фактор при преценката на Съда ще бъде дали въпросният репортаж, разгледан като цяло, може да бъде третиран от обективна гледна точка като имащ за цел разпространяването на расистки възгледи и идеи.

Националните съдилища са поставили ударение върху факта, че жалбоподателят е поел инициативата да подготви репортажа за “зелените якета” и не само е знаел предварително, че по време на интервюто е вероятно да бъдат направени расистки изявления, но също така е окуражавал такива изявления. Той редактирал програмата по такъв начин, че да включи обидните твърдения в нея. Без неговата намеса, изявленията не биха били разпространени сред широк кръг от хора и не биха били наказуеми.

Съдът смята, че това са релевантни мотиви, за целите на т. 2 от чл. 10.

От друга страна, що се отнася до съдържанието на репортажа трябва да се отбележи, че уводът на телевизионния коментатор започва с позоваване на неотдавнашната публична дискусия и коментарите в пресата по въпросите на расизма в Дания, като по този начин приканва зрителя да види програмата в този контекст. След това коментаторът продължава, че цел на програмата е да засегне някои аспекти на проблема, като идентифицира някои расисти и направи портрет на манталитета и социалната им среда. Няма причина да се съмняваме, че последващите интервюта са изпълнили тази задача. Разглеждан цялостно, репортажът обективно не би могъл да остави впечатлението, че има за цел пропагандирането на расистки възгледи и идеи. Точно обратното – той ясно е търсил, посредством интервю, да представи, анализира и обясни тази особена група от млади хора, ограничени и разстроени от социалната ситуация, в която се намират, с криминално минало и склонност към насилие, като се е занимал със специфични аспекти на един въпрос, който вече е представлявал значителен обществен интерес.

¹ Oberschlick v. Austria

Върховният съд е приел, че информационната стойност на репортажа не е от такова естество, че да оправдае разпространяването на обидните забележки. С оглед на посочените по-горе принципи обаче, Европейският съд не вижда причина да подлага на съмнение преценката на журналистите от тази редакция относно информационната стойност на спорния репортаж, която е обосновала решението им да го произведат и излъчат.

Освен това трябва да се има предвид, че репортажът е бил излъчен като част от сериозна програма за новини и е бил предназначен за добре информирана публика.

Съдът не е убеден от аргумента на националните съдилища, че репортажът за “зелените якета” е бил представен без каквото и да било усилие за противопоставяне на изразените екстремистки възгледи. Както уводът към репортажа, така и поведението на жалбоподателя по време на интервюта ясно го разграничава от интервюираните лица – например описвайки ги като членове на “група от младежи-екстремисти”, които подкрепят Ку-Клукс Клан, и посочвайки криминалното минало на някои от тях. Жалбоподателят също така възразява срещу някои от расистките изявления – например като припомня, че има черни хора, които заемат отговорни длъжности. Разглеждан като цяло, филмираният портрет предава посланието, че расистките изявления са част от едно общо антисоциално отношение на “зелените якета”.

Наистина, репортажът не припомня изрично неморалността, опасностите и неправомерността на пропагандирането на расова омраза и идеи за превъзходство на една раса. Все пак, с оглед на споменатите по-горе балансиращи елементи и естествените ограничения за подробно изразяване на такива елементи в кратък новинарски репортаж в рамките на една продължителна програма, както и свободата на журналиста да вземе решение относно използваните изразни средства, Съдът не смята, че отсъствието на такива предварителни напомняния е релевантно.

Съобщаването на новини, основано на редактирани или не редактирани интервюта, представлява едно от най-важните средства, чрез които пресата е в състояние да играе своята жизнено важна роля на “обществен страж”. Наказването на журналист за подпомагане разпространението на изявления, направени от друго лице в интервю, би попречило сериозно на участието на пресата в обсъждането на въпроси от обществен интерес и не би следвало да се допуска, ако не го налагат особено сериозни причини. В това отношение Съдът не приема довода на правителството, че ниският размер на глобата е фактор от значение. Това, което има значение, е фактът, че журналистът е бил осъден.

Няма съмнение, че забележките, за които са били осъдени “зелените якета”, са били повече от обидни за членовете на групите, срещу които са били насочени, и не могат да се ползват от защитата на чл. 10. Все пак, дори и като се има предвид начинът, по който жалбоподателят е подготвил репортажа за “зелените якета”, този репортаж не може да оправдае неговото признаване за виновен и наказване за извършено престъпление според Наказателния кодекс.

Безспорно е, освен това, че целта на жалбоподателя, когато е подготвял предаването, не е била расистка. Макар и той да се е позовавал на това пред съдилищата в страната си, от мотивите към съответните решения не се вижда това обстоятелство да е било съобразено.

Като се има предвид изложеното, мотивите в подкрепа на осъждането на жалбоподателя не са достатъчни, за да установят убедително, че намесата при

упражняването на неговото право на свобода на изразяване е била “необходима в едно демократично общество”. По-специално, използваните средства не са пропорционални на целта да се защитят “репутацията или правата на другите”. Съответно, мерките са довели до нарушение на чл. 10 от Конвенцията.”²

Жалбоподателят претендира обезщетение за имуществени вреди в размер на наложената му глоба от 1000 крони. Правителството не възразява и Съдът намира, че тази сума трябва да бъде заплатена.

Жалбоподателят претендира и заплащането на 20 000 крони като обезщетение за неимуществени вреди, изразяващи се в увреждане на професионалната му репутация и претърпени морални страдания. Съдът отбелязва, че жалбоподателят все още работи в същата редакция и че неговият работодател го е подкрепял в течение на целия процес. Ето защо, Съдът се съгласява с правителството, че констатацията за нарушение на чл. 10 от Конвенцията представлява сама по себе си справедливо удовлетворение в това отношение.

Съдът приема, че следва да бъдат заплатени всички направени от жалбоподателя разноски по делото – адвокатско възнаграждение за националното производство и за производството в Страсбург, превод на материали и разходи, свързани с явяването в Страсбург.

² Решението е взето с мнозинство от 12 срещу 7 гласа.